

Til: Programrådet ISS
 Fra: Lars Mjøset
 Dato: 12.4.2016
 Re: Pensum 2603

Jeg har fått følgende beskjed fra Programrådet:

”Mjøset 2003” er en for vanskelig tekst. Programrådet lurer derfor på om du vil vurdere å finne et alternativt pensumbidrag som kan erstatte denne teksten?

”For vanskelig” er en temmelig generell merkelapp. Jeg har brukt denne teksten siden jeg overtok ansvaret for kurset i 2013. Jeg har generelt hatt gode tilbakemeldinger på den forelesningen jeg gir med utgangspunkt i den.

Teksten er et sammendrag av tre bøker skrevet av Einar Maseng på norsk i perioden 1964-72. Hensikten med å skrive den var å gjøre hans analyse av det nordiske statssystemets historie – som han ser i sin internasjonale kontekst – tilgjengelig på engelsk. Artikkelen handler om Nordens historie, og Norden er satsningsområde for forskning på UiO.

Første avsnitt, s. 162-166 plasserer Maseng i forhold til tradisjoner i makrohistorisk komparativ sosiologi (Rokkan, metodisk: Glaser/Strauss).

Andre avsnitt s. 166-170 presenterer grunnbegreper i geopolitisk tenkning. Her er den sliden jeg bruker.

The European state system – important notion in geopolitics, international relations/political science. An international system of independent states (great powers and small powers). The strongest great power strives for *hegemony*, aiming to dominate rules and regulations in the international system. But some researchers still regard that system as a chaotic “anarchy”, since there are few regulatory institutions.

The British “indirect approach”/“harassing offensives” [see Maseng quote p. 169 (49)]: the sea power attacks continental contenders at the flanks, forcing the land power to overextend itself (use so many military resources that its domestic economic base is undermined – i.e. *overextension*)

The geopolitical position voices pessimism as to what capacities international organizations have to modify the logic of great power tension.

Cycles of hegemony in the modern world since 1700, a dynamic based on the European state system (the “Westphalia system” since 1643), and since 1945 in the Cold War system.

Methodologically: No “grand theory”, periodization/typologization. “Case of” perspective: state formation and state system – how the Nordic countries became small states. (Norwegian pioneer: Stein Rokkan)

Det tredje avsnittet s. 170-173 gir en skisse av Nordens politisk/geografiske plassering i forhold til de omliggende stormaktene (England, Frankrike, Tyskland, Russland).

Resten av artikkelen (s. 173-206) er en historisk gjennomgang av følgende perioder:

The Kalmar union 1397-1521

The Nordic two-state system 1523-1814

- Denmark tries to absorb Sweden: "Great Danish scandinavianism from above" 1523 to 1620/30
- Swedish attempts to absorb Denmark ("Great Swedish scandinavianism" from above); late 1620s to 1720.
- Nordic balance, 1720-1814

The Nordic three state system 1814-1917

The Nordic neutral five state system 1918-1945

The Nordic Cold War state system 1945-1990

The Nordic EU-related state system 1990-

Jeg har altså på basis av egen forskning lagt til avsnitt om de siste tre periodene (fra 1918 og framover), siden disse ikke dekkes i Masengs opprinnelige analyse.

Gitt at ca 80 % av studentene på SOS 2603 kommer fra områder utenfor Norden, så er denne historiske gjennomgangen selvsagt en utfordring for studentene å lese igjennom. Om jeg skulle gjette hva som anses som vanskelig med teksten, så er det dette. Det teoretiske rammeverket er standardposisjoner i state of the art historisk komparativ sosiologi og "international relations" (statsvitenskap) – og studentene kommer vel og merke fra alle slags disipliner (og det inkluderer historie og andre humaniorafag som er vant med å lese historie), så å kutte ut statsvitenskapelige elementer i favør av sosiologi hadde ikke i noen forstand gitt mening.

Jeg har ved en anledning laget eksamensoppgave (desember 2014) om dette stoffet. Den var tenkt som en "tredje" oppgave i et oppgavesett der de to andre var bredere og greiere. Oppgaven lød slik:

In line with Einar Maseng's analysis, six historical versions of the Nordic state system have been distinguished:

- The Kalmar union 1397-1521
- The Nordic two-state system 1523-1814
- The Nordic three state system 1814-1917
- The Nordic neutral five state system 1918-1945
- The Nordic Cold War state system 1945-1990
- The Nordic EU-related state system 1990-today.

Chose three of these: present the main features of the state system and its development in these three phases, and compare them.

Ikke mange valgte denne oppgave, jeg tror det var to, og begge disse var bra (mener å huske de fikk B). Merk for øvrig at oppgaven er formulert slik at studentene godt kan velge de tre siste periodene (altså 1918 til i dag), og således skrive om perioder som også er dekket i andre pensumtekster, bl a i Mjøset 2016, Esping-Andersen 1990.

Jeg tar gjerne imot en nærmere begrunnelse for – og diskuterer gjerne videre med dere – i hvilken grad denne teksten er for vanskelig relativt til en del av de øvrige tekstene.

Men alt dette er egentlig ikke så sentralt, for spørsmålet er jo om det finnes en enklere tekst å bytte den ut med. Der er svaret nei. Går man til historisk litteratur om dette er den – selv det av den som er publisert på engelsk – uten unntak mye mer spesifikk, dvs den dekker ikke alle de fem landene, og den dekker bare kortere perioder og mer avgrensede begivenheter.

For eksempel: Man kan mange steder lese om hvordan Øresund hadde stor strategisk betydning fra 1600-tallet til sent på 1800-tallet fordi det aller meste av frakten av den tidens mest avgjørende strategiske råmaterialer (mastetømmer og ”naval stores”) måtte gå gjennom det sundet, men bare i Masengs analyse settes dette inn i en elegant analyse som en viktig faktor bak det historiske resultat at de to nordiske ”stormaktene” før 1814 (Danmark og Sverige) ble splittet opp i det som til slutt ble fem stater i stedet for å bli til en stor nordisk stat.

At Maseng på 1960-tallet – i et obskurt og lite kjent verk – dekket alle 4 landene (jeg har selv lagt til Island når jeg ”utvider” Masengs analyse fram til nåtiden) over en periode fra 1397 til 1914 var nettopp grunnen til å skrive en artikkel på engelsk om den.

Konklusjonen er derfor at enten må vi fortsette å bruke denne teksten, eller droppe hele denne historiske oversiktsforelesningen fra kurset. Hvis Programrådet anbefaler meg å droppe den, kan jeg godt føye meg og erstatte denne forelesningen med et snevrere tema som belyser dagsaktuelle tema i Norden (det er nok av temaer å ta av). Men min anbefaling er å beholde dette stoffet.

Mer umiddelbart er mitt forslag at temaet/teksten beholdes på kurset i høst. Om Programrådet vil komme tilbake og diskutere dette stoffets skjebne på kurset i 2017 tar jeg selvsagt gjerne den debatten.